

A bírálóbizottság értékelése

A szerző munkájában részletesen ismerteti közel két évtizedes fonetikai, pszicholingvisztikai munkásságára támaszkodó, több mint tízéves kutatásainak az eredményeit, egyben részletes összefoglalóját adja a téma hazai kutatásának, beleértve a saját munkatársaival végzett vizsgálatokat is. Mindezt belehelyezi a nemzetközi szakirodalomba, ismertetve a relevánsnak talált, sokrétű kutatásokat, számos esetben felfigyelve az egyes, sokszor különböző anyagokon és nem feltétlenül azonos módszertannal kapott eredmények közötti egyezésekre és ellentmondásokra, és saját kísérleteivel és gazdag meglévő anyagokon végzett méréseivel új eredményeket és megfigyeléseket mutat be. Mindezzel új eredményekkel járul hozzá a beszédtervezési és kivitelezési folyamatok megismeréséhez, ezen belül a különböző életkorú tipikus és atipikus beszélők összehasonlításához, továbbá a hangos olvasás fluenciájának méréséhez, ezáltal újabb ismereteket kínálva az olvasástanítás modernizálásához és az olvasás szintjének értékeléséhez, valamint a nyelvi és beszédzavarok diagnosztikájához. Figyelemre méltó az a szándéka is, hogy mindezzel elősegítheti gyakorlati alkalmazások fejlesztését. A mű összterjedelmének bő egyharmadát számítások és számítási eredmények teszik ki, amelyek túl azon, hogy rendkívül kitaró munkát tükröznek, feltehetően hasznosnak is fognak bizonyulni a diagnosztikai gyakorlatban igen fontos célok eléréséhez.

A mű egyik legfontosabb, a magyaron kívül más nyelvek fluencia-viszonyainak vizsgálatára is alkalmazható hozzájárulása e kérdéshez módszertani jellegű: a szerző mások ajánlásait is figyelembe véve, de rendszeres percepciós kísérletekkel alátámasztva ajánlást tesz a praktikusán még vizsgálható időtartamon belüli ideális beszédminta-hosszra, a használandó mértékegységekre és a különböző gyakoriságok meghatározására. Ezek feltétlenül sokrétű és általánosíthatóságra törekvő szempontok, amelyek – általános elfogadottságuk esetén – az eddig gyakran kevésbé összevethetőnek bizonyult, így sokszor esetinek tekintett nemzetközi és hazai megfigyeléseket végül egységesen értelmezhetővé tehetik. Ehhez azonban jó lenne, ha a szerző a kísérletek több paraméterét egyértelműen megfogalmazná, adekvát viszonyításokkal megragadhatóvá tenne. Ilyenek az olyan fogalmak mint a "lassítás", "gyorsítás", de az "átlagos mértékű" megakadás-előfordulás is vagy a dolgozatban többször előforduló "egyéni sajátosságok". Konkrét adatok, szerkezeti elemzés hiányában némely általánosítások nehezen értelmezhetők.

Az igen gazdag vizsgálati anyag tempóval, jelhosszal, szünetekkel vagy gyakorisággal jellemzett adatai nemcsak fonetikai jelenségekről nyújthatnának információt, hanem – amint a szerző maga is utal rá – az ezen mérhető jelenségek mögötti, agyi folyamatokról is. Ezen a téren a mű igencsak mértéktartó, leginkább megmarad a leggyakoribb kategóriáknál, például – a megakadás és a szünet viszonyát tárgyalva – a grammatikai tervezés, az artikulációs tervezés vagy a lexikális előhívás bizonytalanságát említve.

A bizottság feltétlenül javasolja a kísérleti anyagok és adatok nyilvános elérhetőségének biztosítását még a doktori folyamat lezárása előtt.

A dolgozat új tudományos eredményei tételesen:

1. Annak kimutatása, hogy folyamatosság hallgatói percepcióját leginkább a szünettartás jellemzői befolyásolják.
2. Annak igazolása, hogy a magyarban is elegendő a nemzetközi szakirodalomban használt 200 szótagos mintahossz a temporális paraméterek vizsgálatára, ugyanakkor a különböző mértékegységek esetén más lehet a vizsgálat eredménye.
3. Annak kimutatása, hogy a beszéd temporális jellemzőit és a megakadások megjelenését nagymértékben befolyásolja az életkor, míg a beszélő nemének nagyon kicsi hatása van, és csak néhány paraméterre.
4. Annak kimutatása, hogy tempóban és szünetezésben minden vizsgált paraméterben szignifikáns különbségek vannak a spontán és az olvasott beszéd típusok között.

5. Annak kimutatása, hogy a spontán beszédben a tempó nem változik lineárisan az életkor növekedésével, illetve nagyobb életkori szakaszokban érdemes vizsgálni már a kamaszkortól is.
6. A hangos olvasásban, illetve a spontán beszédben előforduló önkorrekciók különbségeinek kimutatása.
7. Annak kimutatása, hogy a spontán beszéd típusokkal ellentétben a magasabb beszédtervezési szintek működését nem igénylő felolvasásban összességében nincs eltérés a fiatalabb és az idősebb felnőttek szünettartási stratégiái között.
8. Annak kimutatása, hogy a hadarókkal szemben a dadogó és a kontroll beszélők között nem szignifikáns a különbség beszédtempóban.
9. Annak a korábbi szakirodalmi megállapításnak a megerősítése, hogy a beszéd típus befolyásolja a hadaró beszéd akusztikai jellemzőit és fluenciáját.